

Το ασφαλιστικό σύστημα και πάλι στην επικαιρότητα

Του Νίκου Βέττα

Το ασφαλιστικό έρχεται πάλι στο κέντρο της επικαιρότητας. Για πολλούς εργαζομένους, ιδίως ελεύθερους επαγγελματίες, οι εισφορές είναι ένα ιδιαίτερα υψηλό μέρος του εισοδήματός τους. Πρόσθετη μείωση συντάξεων έχει προγραμματιστεί, ώστε να διασφαλιστεί η δημοσιονομική σταθερότητα, παρότι οι περισσότερες έχουν ήδη μειωθεί κατά πολύ. Ενώ για κρίσιμες παραμέτρους του συστήματος, τίθεται και ερώτημα αντισυνταγματικότητας.

Η αναντιστοιχία υποσχέσεων για μελλοντικές συντάξεις και της ικανότητας της οικονομίας να παραγάγει εισόδημα που θα τις στηρίξει είναι πρόβλημα για πολλές

χώρες. Αυτό ισχύει συνολικά στην Ευρώπη, που χαρακτηρίζεται από χαμηλή άνοδο της παραγωγικότητας και επιταχυμένη γήρανση του πληθυσμού. Ειδικότερα, για την ελληνική οικονομία που, αφού το υπόδειγμα ανάπτυξής της πτώχευσε, έχασε την πρόσβασή της σε χρηματοδότηση, οι βαθιές ανισορροπίες της δεν θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν χωρίς επώδυνες τομές. Ο περιορισμός του υψηλού ελλείμματος του δημοσίου ασφαλιστικού συστήματος, ώστε να μην απαιτείται σε υπερβολικό βαθμό η κάλυψή του μέσω φορολογίας, ήταν απαραίτητες. Εξίσου σημαντική ήταν η ανάγκη εξορθολογισμού και θέσπισης κοινών παραμέτρων: δηλαδή σε εργαζομένους που

*Γενικός διευθυντής του ΙΟΒΕ και καθηγητής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών

πληρώνουν τις ίδιες εισφορές να μην υπάρχει άνιση αντιμετώπιση ως προς τις συντάξεις, απλώς γιατί μπορεί να είχαν διαφορετικά επαγγέλματα. Ενώ, όμως, είναι μύθος ότι η ελληνική οικονομία μπορούσε να εξισορροπήσει αλλά και να αναπτυχθεί χωρίς να θίγεται η πλειονότητα των ασφαλισμένων και των συνταξιούχων, η προσέγγιση που έχει ακολουθηθεί είναι απολύτως ατελέσφορη.

Το κεντρικό πρόβλημα του σημερινού συστήματος είναι η δημιουργία στρεβλών κινήτρων. Υπάρχει πολύ υψηλή αναλογικότητα των εισφορών με τα εισοδήματα που δηλώνονται και, αντίθετα, ασθενής ανταποδοτικότητα γι' αυτές. Το ασφαλιστικό σύστημα γίνεται έτσι στην πράξη ένα δεύτερο φορολογικό σύστημα. Μάλιστα, όταν τα δύο συστήματα λειτουργούν συμπληρωματικά, η ιδιαίτερα υψηλή και με μεγάλη προοδευτικότητα επιβάρυνση των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων πλήττει καιρία τις προοπτικές ανάπτυξης. Ως φυσιολογικό, αν και επώδυνο, αποτέλεσμα οι ασφαλισμένοι αναζητούν τρόπους απόκρυψης εισοδημάτων ή μειώνουν την εργασία τους στη χώρα. Αυτό δεν υποσκάπτει μόνο μεσοπρόθεσμα την ίδια τη βιωσιμότητα της δημοσιονομικής εξισορρόπησης. Σπρώχνει επίσης τη χώρα πίσω, προς ένα στρεβλό αναπτυξιακό πρότυπο όπου επιβραβεύεται η εσωστρε-

φής και μη καταγεγραμμένη οικονομικά δραστηριότητα, ενώ επιβαρύνεται υπέρμετρα η εργασία, που γίνεται με όρους διαφάνειας.

Οι αναγκαίες τομές δεν μπορούν λοιπόν να καθυστερήσουν. Αλλωστε υπάρχει και το υπόδειγμα από άλλες οικονομίες, όπου το πρόβλημα έχει αντιμετωπιστεί με αποτελεσματικότητα. Είναι άμεση προτεραιότητα να ενισχυθεί ο χαρακτήρας του συστήματος ως πραγματικά ασφαλιστικού. Δηλαδή να υπάρξουν σημαντική ενίσχυση της ανταποδοτικότητας και δραστική μείωση της αναλογικότητας με το εισόδημα. Η αύξηση των εισφορών που οφείλονται για επιπλέον εισοδήματα οδηγεί τελικά σε συρρίκνωση των εισοδημάτων και άρα και των φορολογικών εσόδων. Ταυτόχρονα, απαιτείται μείωση του σχετικού βάρους της υποχρεωτικής δημόσιας ασφάλισης, ώστε να είναι εφικτή και η λειτουργία του τρίτου πυλώνα. Έτσι θα ενισχυθεί τόσο η αποταμίευση όσο και οι επενδύσεις, ανάλογα με τις δυνατότητες και τις προτιμήσεις κάθε εργαζομένου. Χωρίς αυτήν την προσαρμογή, οι προοπτικές ανάπτυξης τα επόμενα χρόνια υπονομεύονται δραστικά. Η επιβάρυνση είναι μάλιστα μεγαλύτερη στον τομέα που θα έπρεπε να ενδιαφέρει περισσότερο και με επείγοντα τρόπο, δηλαδή στη δημιουργία θέσεων εργασίας.

